

UČITELJSKI

T O V A R Š.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. dne vsakega mesca, in velja za celo leto 2 gold. 50 kr.,
za pol leta 1 gold. 30 kr.

Tečaj V.

V Ljubljani 1. februarja 1865.

List 3.

II.

Doslednost.

Prava doslednost pa vendar ni svojeglavna, in ne terdi prenapeto in terdovratno svojega. Neki pameten mož je rekel: „Kdor vse luknje zamaši, ta naj manj vjame, ker zamaši tudi luknje, po katerih ribe pridejo, in — gerčaste bruna se ne dajo razcepiti“. Doslednost neizprosljiva in vzorna, zverže se v terdobo, in takšen merzel veter popari nežne cvetice ljubezni. Dosledni učenik ne skuša vseh gričev ponižati in spominjaje se lepega izreka slavnega apostola: „Ljubezen vse prenaša, vse preterpi in vse upa“, in v zavesti svoje nepopolnosti in otročje slabosti tu in tam marsikaj prizanaša. Ako se kaj takšnega godi iz poštenih namenov, otroci postavijo in učenika še le višej spoštujejo po starem šolskem pregovoru: „Izjeme poterdijo pravila“ — „Exceptio firmat regulam“.

Kako dobrotljiva je takšna doslednost pri vsaki šoli! ona daje učeniku čast in spoštovanje, prihranjuje mu marsiktere sitnosti, pospešuje mu vsestransko njegovo delavnost. Ker gre v takšni šoli vse pravilno in postavno, otroci se veliko lažje učijo, rajši vbogajo in se pokorsčine, reda in delavnosti tako privadijo, da jim ostane za ves čas njihovega življenja; ta pametna sila jih pripelje k nravni svobodi.

Kaki drag biser je takšen učenik v sedanji dobi, ko je vse duševno in nravno zmedeno in nedoločno!

Huda bolezen razjeda družinsko življenje, keršanska izreja in omika peša, in starši otrokom tako radi gledajo skozi

perste, in njih napake izgovarjajo. V takšnem omahljivem času je toliko bolj potreba, da se učenik stanovitnih načel in pravil derži, da ne razširjuje splošne omahljivosti.

Kako žalostno pa je v šoli omahljivega učenika, ki danes tako, jutro drugače govori, ki podučuje tje v en dan, ne da bi premislil, kaj bo danes ali jutri govoril, samo toliko, da mu ura mine, ki se umakne vsaki sapici, ki bi vsem rad vstregel; danes prizanaša, jutri pa nevmiljeno kaznuje, komarje preceja, kamele pa požira. Žalostno je, ako se takšne šole kje najdejo, pa kaj — skerbimo, da se nam ne bo moglo kaj takšnega očitati! Kako pa se pridobi doslednost? Doslednost in ljubezen do poklica si roke podajate.

Dobri pastir pozna svoje, in njegovi tudi njega poznajo. Pred vsem prizadevajmo si, da si pridobimo ljubezen do poklica in do otrok, in drugo, pravo razumnost in stanovitna volja, nam bode priveržena.

Ljubezen do stanu je prvo. Komur je šola le tlaka, tisti tudi vse po tlačansko opravlja, tedaj le prisiljeno poveršno brez doslednosti; komur pa je blagor šole pri sercu, dobro vé, da razpade vsako zbirališče, ki se ne derži stanovitnega reda. Vbrani red se pa le tam najde, kjer so postave in se ravna po pravilih, tedaj si takšen učenik prizadeva za daljno izobraženje. Kdor je priden in marljiv, dobro vé, kaj hoče in večidel pravo zadene, in ne pozabi, kar je enkrat obljubil ali govoril, in se živo spominja vsake reči zadevajoče napredek svojih učencev.

Ljubezen do poklica mora pa sklenjena biti s pravo ljubeznijo do otrok. Takšna ljubezen ni slaba, ampak krepostna, gleda na to, kar v prihodnje koristi, je tudi močna, da se stanovitno dobrega derži, naj veljá, kar hoče. Ne naklada preveč, kar pa za dobro spozná, to tirja, — in ko z eno roko otroka prijazno vodi, z drugo pa tudi za šibo prime, ako je potreba. Ljubezen je resnobna in dobrohotna, in ko se strast in samovoljnost prevračuje, kakor vreme v sušcu, je nevtrudljiva, in si ostane zmirom enaka, le ljubezen je dosledna.

Vendar ne smemo pozabiti, da je nekteri tak dar od Boga prijel, in da je nekteri od nature takšen, da dobro vé, kaj da hoče, kako da hoče, in da je stanoviten, kedar je treba svoj namen doveršiti. Nekteri v svoji mladosti tega dara niso prejeli, n. p.

takšni, pri katerih hitro piskerc izkipi, pa se zopet tako naglo uleže, kateri kakor metulj ferfrajo od posla do posla, in nikjer obstanka nimajo, pri katerih sovraštvo in ljubezen, veselje in žalost, resnoba in čmernost si vrata podajajo. Ako nisi poklican, prizadevaj si pa, da boš poklican, premaguj samega sebe, in gospoduj sam nad sabo. Učenik, ki vodi toliko otročaje, vendar ne sme sam otročaj biti.

To je sicer res težavno, ali stanovitna volja vse premaga. Učenik, kedar prebira s svojimi otroci 27. vajo v „Drugem berilu“, si vendar tudi kaj more misliti, in nauk, ki ga tam dobi, na se obračati. Clovek pa je slab, večkrat stori, kar mu ni všeč, pa ne stori tega, kar mu je všeč; pri vsem njegovem poslovanji, posebno pa pri šoli potrebuje pomoči od tega, ki pozná vse slabosti clovekove, in svoje pomoči nikomur ne odreče.

Pedagogične pisma.

Dragi moj Barovič!

Pišesh mi, dragi moj, da se ti učiteljska služba od začetka prav težka zdi. Kaj tacega od tebe slišati je lepo in te tudi časti, in kaže, da si ponižen, in ta čednost je dan današnji kaj redka prikazen. Ohrani to čednost, in zmagal bodeš, in zapomni si pregovor: „Kjer je veliko dima pred očmi, tam se ne vidi daleč“. — Ostani pohleven, in prizadevaj si za lepo vedenje in obnašanje, naj te že potem tvoji sosodje zavidajo, černijo ali tvojo šolo v nič devljejo, kakor jim drago, — to naj te nikar ne moti.

Omika pa pride le iz občenja, iz družinskega življenja. Prideš med ljudi, opazuj jih, posebno pa se oziraj na tiste, ktere spoštuješ. Od teh se naučiš naj boljšega, kar je mogoče — pošten clovek biti. Njihovo obnašanje je pravo, je cvetje npravne izobraženosti. Njihovo vedenje in zaderžanje posnemaj! Da pa to ložeje izpelješ, čuj sam nad sabo, in gospoduj svojim strastim. Ne govori nikdar kaj nerodnega, in sirovo govorjenje naj ne pride iz tvojih ust. Kako zaničljiv bi bil, ko bi se nad napakami svojih učencev pritoževal z besedami, ktere bi razodevale neotesanost in sirovost! Kaj tacega storiti se varuj! Pišesh tudi, da imaš v prostih urah dovolj posla, da se pripravljaš za šolski nauk prihodnjega dnc. Kaj tacega slišati, me veseli. Tudi jaz tega ne opusčam. Tako

podučujemo varnejše, terdnejše, močnejše. Ko bi slišal govoriti: „Učenik, ki se pripravlja za šolski nauk; ne vé in ne razumé ničesar“. Še ne zmenl se za tako govorjenje; tistim, ki tako čenčajo, se jim še ne sanja od imenitne učenikove naloge.

Pišes tudi, da še le sedaj veš, kako malo da veš. — Dobro. — To je začetek vsega znanja. Toliko nevtrudljivše in serčnejše se bodeš boril. Trudi se, boruj se, ohrani svojo dušo čisto in neomadeževano; Bog te bo ljubil, on ti bo moč dal, in tvoje delo se bode odsedalo. Zahvaljuješ se mi, ter praviš, da ti pedagogične bukve, ktere sem ti poslal, dopadajo. Le pridno jih porabljuj! Kar v njih najdeš dobrega in kristnega, naj se pri tebi v meso in kri spremeni, in od tega podajaj svojim učencem. Prizadevaj si, da bodeš govoril prosto, brez lepotičenja, lahko umevno in prepričano, mikavno in vablljivo. Radi te bodo učenci poslušali, s teboj občevali, ker te razumejo, ker veš njih duha buditi. Beseda svetla in gorka kakor solnčni žarki se bode prijela tal otroških serc, in naj lepše in žlahtnejše cvetice bodo iz njih prirastle. In glej ti si njih stvarnik, — cvetice se prikažejo in cvetejo. Blagor tebi, kako bogato si obdarovan! Pridno prebiraj tudi odgojilne spise. Kar v njih potrebnega v daljno izobraženje najdeš, posnemi iz njih, in si zapiši. Človek se nikdar ne izučí. Se vé da se najdejo ljudje, ktere razžališ, ako jim svetuješ, da naj to ali uno beró; nekteri se pa takim spisom posmehujejo, rekoč: „Starši in učeniki že dobro vedo, kaj morajo storiti. Bolj pogosto ko se čujejo take besede, bolj potrebni so takšni spisi. Praviš, da si žalosten, kedar kaj takšnega slišiš. Kaj bi ne bil, senca gre za lučjo, in ta tudi mora biti. Le podučevanja drugih nikar ne zaničuj; bodisi, da slišiš skušene može govoriti, ali kakšne dobre bukve ali kakšen pedagogičen list bereš.

Kmalí mi odpiši, da bode zopet kaj vedel govoriti

tvoj prijatelj

Govorič.

Migljeji o „Drugem berilu“.

Zapísal J. Gros.

Huda ura.

(Str. 67.)

I.

O tem spisu ima učitelj lepo priliko, da učencem govori

nekoliko o naravi in njenih postavah, in tako slabe in vražne presoje, ki se, žali Bog! še vedno nahajajo med ljudstvom, po učencih odpravlja tudi pri ljudstvu.

Razlagajo naj se posamesne besede n. pr.: „Solnce vroče“ solnce, ki je soparno vročino napravilo — „se je skrilo“ — ono se ni skrilo, ampak le temni oblaki so ga zakrili; — „černo nebo“ = nebo s temnimi oblaki pokrito; — „ptičev petje je vtihnilo“ = vtihnili so iz strahu pred hudo uro in nevihto; — „od daleč grom buči“ = huda ura in nevihta ste še daleč od nas; — „hudi piš“ = hudi vihar ali sapa; — „nevihtni vriš“ = viharo šumenje, katero nevihto napoveduje; — „blisk“ = je močna električna iskra, ktera naj raji udarja v visoke reči, kakor v gore, drevesa, stolpe hiše i. t. d., še raji pa treši v železnino, katero stopí, in, kar ji je v napotji, predere, in tako dostikrat umorí ljudi in živino; — „ploha“ = je gost viharni dež, kateri se naj raji poleti vlije, in napravlja veliko škodo na polji in drugod; — „serdna“, ker tako viharo in divje razgraja in škodo napravlja; — „lepa zarja“ = mavrica t. j. solnčni žarki se v mnogo mnogo kapljicah dežnega oblaka svetijo v različnih barvah; ako stojimo torej med solncem in dežnim oblakom, zagledamo na deževnem oblaku lep obok, ki mu pravimo mavrica. Je pa mavrica tudi v znamenje zaveze, ki jo je storil Bog s človeškim rodom (I. Mojz. bukv. IX. 13.) Pred vesoljnim potopom mavrice ni bilo, ker je Gospod zemljo močil z obilno roso. (I. Mojz. bukv. II. 5 in 6.) „Grom“ = blisk, ker je tako hiter, zrak zelo zelo pretrese, in to bučenje, katero blisk v zraku napravlja, imenujemo grom. Kolikor sekund med bliskom in gromom moremo naštetí, toliko 1000 čevljev je še nevihta daleč od nas. Če je blisk udaril v hišo, drevo ali zemljo, takrat pravimo, da je tresčilo.

II.

Naloge za daljno izpeljavo!

a) Naj učenci po tej pesmi po svoje popišejo hudo uro n. pr.: Svitlo solnce so zatemnili gosti oblaki, ptiči ne pojejo, sliši se le od daleč germeti. Od gore sim že verši hudi vihar, ki uklanja cvetice in drevje. Tu in tam že blisk šviga po oblakih, bučeči grom trese zemljo, in debele kaplje padajo na suhe tla. Nebo se še bolj zatemni in naenkrat se vsujejo de-

bele zerna ledene toče. Vendar vse to me nič ne plaši, ker vem, da čuje nad menoj previdni Bog, on, ki je vladar neviht in viharjev. Vem, da po hudi uri solnce zopet lepše sije, in verno kličem: „Ljubi Oče, varuj me!“

b) Kaj je o času nevihte treba storiti?

Ako si na prostem polji, ne beži pod visoke drevesa ali pod cerkveni turen ali stolp, nikar ne teči hitro, ravno tako tudi počasi vozi. Ne zakuri ognja, in če gori, ga pogasi. Odpri hišne vrata, vendar ne okna, da zrak skozi ne vleče. In ko čuješ o hudi uri zvoniti, moli, da bi Bog tebe in vso sosesko varoval vsakoršne nevarnosti i. t. d.

c) Popišite korist in škodo, katero huda ura napravi! Huda ura, p. čisti zrak škodljivih soparjev, prežene preveliko vročino, koja je dostokrat vzrok kužnih bolezni, — pretrese zemljo, in jo stori rodovitnišo, nam prinese po veliki suši dobrotljivega dežja, nareja, da zeliša in rastline raji rastejo, — pripomorejo, da so ljudje bolj zdravi in živali bolj čverste. — Pa tudi škoda je velika, ki jo napravljajo hude vremena, vendar pa ni toliko velika, kakor je dobiček, ki nam ga dajejo. Kako in kaj škodujejo hude vremena?

Naše življenje je popotvanje.

(Str. 72.)

I.

„Popotvanje“ = je hoja od enega kraja do drugega; tukaj primerja pesnik naše življenje od zibeli notri do črnega groba popotvanju enako, — „po travnikih pisanih“ = so travniki s cveticami raznih barv okinčani, — „stezice“ = male pota, — „otroci breskerbni“ = ki nimajo celó nič ali pa prav malo skerbi, — „kardela“ = zbrana družba, — „zjasnijo glave“ = človek v moški starosti ima bolj jasne djanske misli kot v mladosti, ki je polna domišljije in vroče kervi, — „gole verbove“ = verhovi naj vikših gorá so navadno vsakega drevja in zelenja goli in polni sivih skal in pečin, — „je merzlo že v sercu“ = kri starčkova je hladnejša postala t. j. starčku je ljubši mirni počitek, kakor pa viharno ravnanje mladosti, — „kmali dežele je kraj“ = njegovo življenje je kmali končano, — „je kratek naš raj“ = veselje in radost življenja kmali mine.

II.

P o s v o j e .

Modri možje pripovedujejo, da je naše življenje le kratko

popotvanje; kar oni govorijo, letó vam hočem sedaj povedati. Perva pot, ki nas po prijaznem polji pelje, je pot, po kateri hodi ljuba nedolžnost. Kmali je pot prehojena, in stopimo v drugo pot, v starost mladenčev in dekličev, — res prelepa pot, toda prazna je vsake modrosti in polna praznih domišljij. Vročá domišljija na tretji pot zgine, in mladeneč postane čverst možak z bistrim umom, obdarjen pa z trudom, težavami in skerbmi za prihodnost. Grenke skerbi in težave čverstega možaka na zadnji poti storé starčka slabotnega nevkretnega in; oko kmali zatisne, in se mirno preseli v boljše življenje.

III.

Naloge za daljno izpeljavo.

1) Življenje je popotvanji enako n. p.:

a) Pot, po kateri hodimo, je tu gladka, tam ternjeva in težavna, — kraj, kjer hodimo, je sedaj prijazen — sedaj pust in zapuščen, — vreme, je enkrat jasno — enkrat tamno in viharno. Taka je tudi osoda človekova: sedaj je srečna, sedaj nesrečna, sedaj mirna, sedaj viharna i. t. d.

b) Popotnik lahko zaide — postane obupen; dobri in umni voditelji le morejo ga na pravi pot pripeljati. — Tudi človek zaide dostikrat od prave poti in zabrede v pregrešno življenje, od kterega ga starši, pravi prijatli, posebno pa cerkev z njenimi sv. pripomočki zopet kermi in zakermi na pravo pot i. t. d.

c) Vsaki popotnik ima posebni namen in konec, do kterega hoče dospeti, kjer misli od potovanja počiti, kjer ga čakajo zvesti prijatli, kamor vedno hrepení, kjer za gotovo upa srečen biti. — Našega življenja namen in konec so nebesa, ki so naša prava domovina, kjer bomo zadobili pravi počitek, kjer bomo dosegli pravo srečo i. t. d.

Dalje prih.

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

III.

U. Ljudje pišejo nekteri skorej le v množnem številu, in še tedaj s posebnimi sklonili: ljudje ali ljudije, — í, — ém, — eh, — mi.

T. Sliši se v nsl. pač tudi v enojnem številu ljud, kakor v stsl. navadno ljud' λαός populus, ljudije λαοί homines, v polj. lud, v čes. lid; v gotovskem se bere liud, v staronemškem liut, liuti, liute, zdaj Lente le v množini.

U. V množini ali skupno se govori sploh ljudstvo (Volksmenge); obliko ljud smo Slovenci nekako pogubili, vendar ne celo tako kakor Nemci. Bili so res časi, da se je bilo že bati, da bo slovensko ljud spodrinila nemška Volk; ali zdaj so minuli, in po perstih bi jo zaslužil orglar, kateri bi očitno pri službi božji še se prederznil peti:

Pred stolom tvoje milosti — Tvoj verni „folk“ (nam. ljud) kleči!

T. Množna oblika ljudje je pravilno iz enojne ljud, kakor narod — narodje, sosed — sosedje, brat — bratje i. t. d. — Posebej se bere o tej obliki v Glasniku l. 1858: Ne trije ljudje so umerli, tri ljudi smo srečali, neg.: troje ljudi je umerlo, troje ljudi smo srečali, tudi dvojeljudi (namesto: dva človeka, ki je pa tudi prav). Tako me je naučila stara živa slovnica . . . baba Dolenka, terda Slovenka (zakaj ni je bilo drugega kot kost in koža). „Zakaj te ni bilo poprej?!“ tako sem se zaderl nad babelo. Zakaj? Ne davno poprej (leta 1850) mi je poslal prijatelj za natis spis, v katerem so bile besede: „Noj tako debela jajca nese, da se z enim trije ljudje nasitijo.“ — Trije ljudje! — trije ljudje! . . . to mi je zvonilo tako čudno; mislil in mislil sem, kaj plenta bi bilo. Da nekaj ni prav, to mi je dišalo; ali kje je robec skrit, tega nisem mogel nikakor vganiti. Pomota je bila natisnjena. Ker sem jo bral še večkrat potem v drugih spisih, zato jo razglašam očitno, da bi se je varovala vsaka poštena duša. Po tem takem bi trebalo govoriti: 103 (sto in troje) ljudi, 504 (pet sto in čvetero) i. t. d. — Vendar pravijo rajši: v našem mestu živi 5850 duš kot 5850tero ljudi. Ne morem se uterpeti, da ne bi tudi spomnil, da rabimo pisaje in govore preporedko besedo „svet“ namesto „ljudi“: veliko sveta je na senjmu (srb. mnogo svjeta ima . . . = franc: il y a beaucoup de monde . . .).“

U. Če ne velja tukaj, kar pravi Metelko str. 95 a) in b), da se pri samostavnih, ki so navadni le v množnem številu, ali pa pri imenih manj veljavnih oseb (človekov, človek cf.

persona) ali mladih žival namesti glavnih ali stanovnih števnikov rabijo ločivni p. troje bukve, čvetero vilice, dvoje otrok, troje družinčet, čvetero telet ali telc i. t. d.? Nekaj se je mislilo, da je pravilno samo ljudje, nekaj pa, da ljud in ljudje je le bolj zanikarno, dasiravno so mnogi ljudje bolji kot marsikteri človeki (personae), kojih slava odmeva (personat) od veka do veka!

T. Da ljud in ljudstvo ne more biti tolikanj zaničljivo, kaže tudi to, da človek le rad ima, ako se govori in ravna z njim poljudno, vljudno, priljudno (humane), ljudski (humano more, ne pa paski ali ciganski, kakor pravi Serbljanin) i. t. d.

U. Sam ne vem, kako se vjema ljudski in leški, kar se tu in tam najde (cf. Metelko str. 17 : ljusko, ljesko andern gehörig, fremd, für ljudsko, wie man es im tiefen Unterkrain noch immer ausspricht, von ljud Volk; lešk : laško blagó ungerrechtes Gut, scheint hingegen von dem veralteten lest Betrug herzustammen).

T. Eni mislijo, da je to in uno ravno tista beseda. Piše se kej različno: ljudsko (cf. gradsko), ljuško (cf. graško), ljusk'o (cf. gosposko), ljesko, leško, leško, lesko, lacko. Ali se kje na tanko izgovarja ljudsko, ne vem. Dobrovski je pisal nekdej, da je leško iz ruskega levš, levšá (leva roka, neprava), torej leško blago t. j. nepravo, nepravično ali krivično blago; vendar kolika sila in prederzna prememba! Ali ni morebiti leško (če tudi ne iz list, vid. II. Jezičn. 30.) razlagati iz lih' nimius, alienus (lihva, lihvovati), ali pa iz vl' hv (vleško — leško — laško — lacko blago)? Če pa ostane ljudski iz ljud populus v pomenu alienus, je pa ravno tako, kakor tudj, tuj, tujsk iz gotiškega thiuda — thiudisk (gens — gentilis), piše šafarík, Diefenbach i. t. d.

U. Tuj je iz tvoj (túj ali toj) ne moj, bi djal otec Marko!

IV.

U. Razuma iskaje — veljá koj nama, ker isčeva spoznati, kaj pomeni, kateri razum ima beseda ljud, ljudski, leški i. t. d.

T. Razum je stsl. intellectus, mens, ratio . . . (Verstand, Vernunft, der Sinn eines Wortes) v českem rozum, v nsl.

tudi pomen kake besede bodisi notranji ali vnanji; v prvem: razuma iskaje: v drugem vid. Abuna Soliman str. 30:

Razgublja se besed razum,

Raznaša jih mestni in morski hrum,

Le roka roki še miga.

U. Da je razum iz *raz* in *um*, se vé; premisliva torej vsaktero posebej. Kaj nam zaznamnja *raz* in kako se rabi?

T. „*Raz'* particula *διά* dis —, quae nonnisi in vocabulis compositis usurpatur, nsl. etiam praepos. est: žlica je raz mizo padla; raz berdo pridem; raz drevo vzeti“ — piše Miklosič in z malo besedami veliko pove, namreč: a) Kaj besedica *raz* pomeni, b) da se v stsl. (kakor tudi v sedanjih slovanskih jezicih) rabi le v sostavi, c) da je v nsl. vendar tudi sama na sebi predlog in d) da vlada četerti ali toživni sklon.

U. V novoslovensčini piše Janežič str. 148: „*raz* (nemšk. zer —, auseinander —, lat. dis) pomenja: a) razšir ali ločitev tega, kar je prej vkup bilo; in b) premembo v kak boljši ali gorji stan. — Nekterim sestavam, pravi po tem, ste se prvi čerki odbrusili, *z* pa pred terdimi soglasniki v *s* prehaja: spreti . . nam. *raz*spreti i. t. d. — In §. 343: *raz* (lat. de — nemšk. ab, herab, hinab, hinunter, von) se vjema na pomenu s predlogom *s* — *z* (kedar se veže z II. sklonom) in znamenjuje ločitev predmetov od zgoraj navzdol ter se sklepa s toživnikom, n. pr. Po sili vzame raz roké ji rokavice, v dlan gledé. N. pr. — Dere se ko bi jermene raz njega rezal. N. r. — Včasí imá svoje ime v rodivniku za seboj n. pr. Mnogo teče sladke hvale pričujočim raz jezika. Valj. — Gorjé vam, ako pade častni plašč raz vasih djanj. Cegn.

T. Poprej so slovničarji terdili, da je *raz-* (v česk. roz-) neločljiv ali nesamostojin predlog (Kop. Met. Potoč.); ali že Metelko pravi, da se čuje na Gorenskem: je padel raz streho, in po Jarniku na Koroškem: raz drevo vzéti. Vsled tega se rabi sploh v govorjenji in pisanji predlog *raz* samostojno. (V ruskem pomeni *raz'* mal, einmal; razom, za raz, s' razu, adv. auf einmal, sogleich.)

U. Kaj pa je misliti od tega, s katerim sklonom se ima sklepati predlog *raz*, z rodivnikom ali s toživnikom?

T. Iz nekdanjih zgledov se kaže, da vlada prav za prav četerti sklon; iz sedanjih je pa viditi, da se celo dobro vjema

z drugim; prav snažni pisatelji ga sklepajo z rodivnikom; in soditi po tem, da se vjema na pomenu s predlogom *s* — *z*, kedar se veže z drugim sklonom (*s* hriba, *z* gore; *s* konja, *z* osla), pač ne more biti napak, če se piše tudi z ravno tistim sklonom (raz hriba, raz strehe, raz konja na osla in raz oslice na kobilo)!

U. Morebiti je nektere zmotilo, ker drugi in četerti sklon ima tolikrat v nsl. ravno tisto obliko (raz njega, raz konja), da so jeli pisati drugi sklon nam. toživnika? Ali sedaj, kakor kaže, bo ostalo oboje v slovenskem slovstvu. Sej *s* ali *z*, razun — razen ali razven tudi tisti sklon zahteva.

T. Da bi nekterim sostavam se perve čerki bile odbrusile, in da bi spreti, stegniti, stergati, strupiti se rabilo namesto *razspreti*, *raztegniti*, *raztergati*, *raztrupiti*, — tega ne verjamem, ker ima *s* — *z* ravno tisti pomen, in po tem takem tudi ravno tiste pravice, ktere ima *raz* z rodivnikom samostojno ali pa v sostavi z drugimi besedami. *)

Besedica o sadjoreji.

Kmali se bo zopet približala prelepa pomlad, čas, v katerem se začne vsa narava prebujati iz dolgega zimskega spanja, čas, v katerem mile ptičice, otete nemile zimske sužnosti, veselo skakljaje prepevajo Bogu in ljudem mile pesmi, — čas, v katerem vsa narava človeka tako rekoč pod milo nebo vabi in ga primora, da premišljuje lepo in premodro vravnano božje stvarjenje. Še celó bolniki se veselé prelepe pomladi, ker ravno ta čas jih navadno njih zastarane bolezni nekako popustijo — nekako okrevaajo. Zares prevesel, lep in prijeten je pomladanski čas! Spomladi je vse živo, vse se veseli in raduje, vse Boga hvali in mu slavo prepeva od pametnega človeka do naj manjšega červička v prahu; ravno ta čas je pa tudi naj sposobniši za marsikaj koristnega — za marsikak koristni poduk — posebno pa še za sadjorejo. Zimske stene postanejo spomladanski čas nekako tesne in človeku nič kaj dobro ne teknejo, vse ga nekako čeznaturno pod milo nebo vabi in vle-

*) Popravek: V II. razgovoru str. 25 naj se bere obakrat: ἀνθρώπος nam. ἔνθροπος.

če. — Kam naj pa nas, predragi učiteljski bratje, pomladanski čas vabi in vodi? V drevesnice, v drevesnice! — Ravno ta čas je za učitelja naj pripravniji, da ne le šolski mladini, ampak vsi svoji šolski okolici s podukom v sadjoreji lahko veliko koristi. „Kako neki bi s tem koristil?“ bi morda marsikdo rekel; „saj nimam nobenega pripravnega kraja, da bi mogel napraviti drevesnico za sé in za šolsko mladino“. Takemu le rečem, da resnična volja in pa prava ljubezen do svojega bližnjega vse osnovate in storite.

Posebno po zapadni strani Dolenskega na Kranjskem je še nekoliko krajev, ki so brez vsakršnega sadnega drevja, in so vendar za kaj takega prav prav primerni; tudi je res, da ljudi v takih krajih ne veselí sadjoreja, pa menda le zato, ker se tega nikoli niso učili. Če jih kdo popraša, zakaj drevesic nič ne sadé, se navadno zgovarjajo, da nočejo rasti, da se jim nič ne prime i. t. d., to pa le zato, ker nikoli vidili niso, kako se drevesca prav presajajo, obrezujejo, gnojijo in žlahtnijo ali cepijo. Ravno v takih krajih ima učitelj lepo priliko, da ljudem lahko stori neizrečeno veliko dobrega. Učitelj naj, kedar mu je priložno, kaže mladim umnim kmetom, kako da se drevesca presajajo in žlahtnijo, in kmali bo vidil lepi sad tega truda. Dobra reč se kmali razširi, in kmet od kmeta raji posnema kaj boljšega, kakor pa od drugih, posebno od kakega gosposkega človeka, ker meni, da taki nič ne razumé kmetijskih reči. Učitelj, ki tako previdno ravna, si kmali pridobi zaupanje in ljubezen svojih sosedov, in ako mu ljudje zaupajo in ga imajo radi, stori lahko neizrečeno veliko za njih in svojo srečo. Ravno tako tudi more učitelj v takih krajih, ki nič svojega sveta nima, učence v sadjoreji podučevati. Kako pa to? Prav lahko! — Delo še ni nobenemu napravljalo sramote, tako tudi učitelju ne. Pomladanski čas je tudi prav pripraven, da učitelj šolsko mladino včasih pelje pod milo nebo in jo tukaj vadi božje reči premišljevati, občudovati in njega, ki vse ohrani, iz stvarjenja spoznavati in ga slaviti. Navadno je po nekterih pašnikih prav veliko in lepih divjakov, ki se dajo cepiti v sklad, za kožo ali pa v liso. Učitelj naj tedaj včasih odbere nekoliko bolj razumnih učencev, naj gre na taki kraj ž njimi in jim pokaže, kako se divjaki kopljejo, potem naj pa divjake, kakor jih skoplje, spravi domu (v šolo), kjer naj učencem potem

djansko pokaže, kako se obrezujejo in žlahtnijo. Nekoliko požlahtnjenih divjakov naj potem sam vpričo svojih učencev blizo šole posadi na kak mali prostorček, da sami vidijo, kako se presajajo; druge naj pa razdeli med bolj razumne učence. Vidil bo, kako veselo opazujejo in si zapominjajo otroci vse, kar vidijo pri učitelji, ktereга spoštujejo in ljubijo. Navadno začno potem sami divjake iskati, kopati in jih v šolo nositi, ter jih tudi vpričo učitelja požlahtnovati; kjer pa učenci kaj napak naredé, naj jim učitelj rad popravi, in naj jih pohvali, če vidi, da imajo veselje do tega dela. Čez kake tedne se mu mali trud že prav obilno plačuje, ker vidi, kako veselo mu otroci pripovedujejo, kako so se začeli popki pri požlahtnjenih divjakih preminjati, kako so zmiraj bolj rudečkasti, zelenkasti; debelši in na zadnje — da so že popolno ozeleneli, se v listje spremenili i. t. d. — To je veselje za mlade ljudi! — Sim ter tje je pretečeno poletje še precej jabelk obrodilo. Kdor še prav nič sadnega semena (pešek) nima, si ga nekoliko še lahko pridobi. Otroci še slednji dan dobé kako jabelko. Učitelj naj jim reče, da naj pešek nikar preč ne mečejo, ampak spravljajo in mu jih v šolo nosijo. In gotovo bo vsaki dan na šolski mizi mali kupček pešák, ki naj jih učitelj spravlja in spomladi učencem pokaže, kako se sejejo. — (Mali prostorček za to se že dobi tako ali tako.) Tudi tù mu bodo učenci zvesto sledili in mu radi pomagali in ga vedno kaj popraševali. Ko enkrat drevesca ozelené, naj jih sam večkrat v pričo svojih učencev pleve, rahljá in zalija. Tudi naj učitelj učence večkrat pelje k drevescem, ki so bile v šoli požlahtnjene, in naj jim razlaga in kaže, kako se morajo oskerbovati. —

Kmali bo učitelj zapazil, kako učenčki doma male gredice napravljajo in vanje peške sejejo. Ako on kdaj k njim pogleda, mu z veseljem vse, kar so si napravili, razkazujejo in ga poprašujejo, kar naj jim potem gotovo razjasni. Tudi naj on svojim učencem večkrat pokaže, kako se odrasčeno drevje trebi; učenci v takih zadevah učitelju večidel radi pomagajo, in vse, kar on dela, zvesto opazujejo. Tako more on v takih krajih, kakor uči skušnja, v kratkem času mladino in odrasčene za sadjorejo vneti in si ljubezen, spoštovanje, zaupanje in hvaležnost srenjčanov pridobiti. Potrebno pa je tudi, da si mladi učitelj v sadjoreji uri in vadi. In ravno tako učitelj marsikteri

revni družinici v slabih letinah pomaga, da ložeje prebije, in drugikrat pa iz sadja masikteri krajcar pridobi. Koliko veselje zanj! *)

Podsivoškalski.

Novice.

„Tovars“ sim ter tje rad pokuka v časnike, in če najde kaj zanimivega rad pové svojim bravecem. Tako je te dni staknil v glasoviti „Reform“ nekaj prav zanimivega. Neki učitelj iz češke dežele piše precej obširen list na vredništvo. „No!“ bodo bravci rekli, „Šuzelkata že iz Danice dobro poznamo, — on je sicer bistra glava, pa je brezbožen, svobodnjak — in učenik, ki mu dopisuje je gotovo tudi njegove baže“. Pa poterpíte nekoliko, ne mara, da ni tako hudo, in ni vse strupeno, kar piše. — „Kaj pa že no piše?“ O, kako ste nepoterpežljivi! — Spoštovani bravci so že gotovo slišali, da tisti ljudje, ki veljajo za „aufgeklärt“, na vse gerlo vpijejo: „Cerkvi se mora šola odvzeti! šola se mora znebiti težkih ukov, v ktere jih devljejo katoliški duhovni“. „Tovars“ ne vé prav za prav, koliko je takih, omikonosnih ljudi po slovenskih krajih, vendar ni dolgo tega, kar je bral, kako so se očetje dunajskega mesta moško odrezovali, da ne terpijo duhovskega vpliva po šolah in eden in za njim še eden je še celó rekel, da živi in umerje za novo postavo, in to se je tako dolgo ponavljalo, da je nekdo opomnil, da iskaje svojih pravic ni treba drugih žaliti, in da konzistorij gotovo ne bo slabega učenika nasvetoval. „Kje pa je že pismo, kje pa je učiteljevo pismo? Pismo ima v kratkem tole v sebi: učitelj pravi, da je rajši cerkven služabnik in fajmoštru podložen, kakor pa da bi mu oče župan ali kakšen drug mož iz soseske na kmetih samooblastno postavo dajal. „O ti neumni učitelj ti, da nočeš srenjski vradnik biti!“ Šaljivo se pa učitelj tistim posmehuje, ki hočejo, da bi učitelj mežnarijo popustil, ter vpraša, kako bode učitelj živel, ako ne bode mežnaril.

Poslednjč pa pravi učitelj v „Reformi“: Učitelji se prištevajo deržavnim vradnikom, kdo pa jih plačuje? Ali si ne isčejo svoje plače po hišah, in ako se pritožijo, dobí župan povelje, da naj sosesčane, svoje sosede, potirja. Če se pa učitelji deržavnim vradnikom prištevajo, zakaj bi jih pa vlada ne plačevala in jim plače ne zboljšala? En milijon sim ali tje, deržava zavoljo tega ne bo na kant prišla, koliko učiteljem bi pa to pomagalo! „Tovars“ je tudi te misli, da bi se le eden učitelj ne branil boljše plače; ali možje, katerim je blagor dežele izročén, — deželni očetje — naj bi vendar enkrat s prijaznim ocesom pogledali na učitelje; plačilo obetati učiteljem na unem svetu je prelepa reč, pa je vendar premalo človeku, ki je iz duše in telesa.

„Učitelj, ki je lakote umerl“, tako beremo od besede do besede v „Politiki“.

Ta je bil gotovo pijanec ali zanikernež. O kaj še! — Dobil je izverstne spričala v mestu Memel na Pruskem, postal je učitelj v

*) Za podučevanje v sadjoreji priporočamo lično knjižico: „Mali Sadjoreje“, ki se dobiva v g. Milicevi tiskarnici.

neki vasi. Njegovi prihodki so bili 45 pruskih tolarjev, pa nekaj zemljišča. Več let zavoljo slabe letine na zemljišči ni nič pridelal, krompir se mu je letos ves spridil. Neki dobri sosed mu je dajal v poslednji bolezni kruha in svečave. Ko je umerl niso najdlji srajce, da bi ga bili merliča oblekli; žena tudi ni mogla iz hiše, ker je imela možovo sukno. — Na Pruskem pa so se posvetovali, kako pomagati ljudskim učiteljem.

Iz Gradca. Prišel je tú na svitlo 1. zvezek že težko pričakovane „Čitalnice, ali podučilnih listov za slovenski narod“. Izdaja jo gosp. Ivan Geršak. Vidi se, da bodo ti zvezki obsegali mnogo mnogo podučljivega in tudi za šole prav zanimivega blagá. Ako si „Čitalnica“ še sim ter tje nekoliko jezik opili, se bode gotovo kmali sploh zeló priljubila.

Iz Beljaka. Tukaj je jel izhajati nemšk časopis z imenom „Bote aus Oberkärnten“, ki ga izdajala g. Martelancec in učitelj g. Pepevnik. Zraven mnogoverstnega drugega podučnega blaga se že 1. list ozira tudi na šolsko izrejo s sestavkom o šolskih kaznih.

Iz D . . . . . blizo Celja. Ljubi „Tovars“! Tebe prebravši vidim, da iz našega šolskega okraja ni sluha, ne duha. Namenil sem si tedaj, da ti naznamim, kako se tudi tukaj godí revnim podučiteljem. V 2. listu t. l. smo iz ptujske okolice slišali stan ondotnih podučiteljev. Pa rečem, ne samo v ptujski okolici se podučiteljem taka godi, ampak tudi pri nas. Poznam podučitelja, kateri je nevtrudljiv v pervenčnici in v nedeljski šoli, cerkveno petje po moči povzdiguje, in dobi na koncu leta za ves trud — 63 gl., in od teh denarjev si mora preskerbovati prebivališče in živež. Kdo mu bode v sedanjem času dajal živež za 63 gl.? kdo mu dal prebivališče, kje si bo svojemu stanu primerno obleko pripravil? kdo mu bo dal pomočnih knjig, pesmi, napevov in šolskih časnikov — brez denarja?

Podučiteljem so večidel pervenci v varstvo izročeni; podučitelj mora tedaj postaviti podlago za vse vednosti, — ako pa on svojemu stanu primerno živeti ne more, zgubi veselje, in po taki poti gotovo ne koristi mladini. Bog daj kmali boljše! — j —

Iz Suhega dola. Slišal sem, da mislijo spomladi tukaj v nekem kraji zidati novo šolsko poslopje; ker pa sem že tú pa tam vidil nove šolske hiše, ki so zeló zeló slabo izdelane, ne morem drugače, da se oglasim in povem svojo misel, kakšno naj bi bilo šolsko poslopje, da bi bilo primerno napisu „šola“. — Naj bolj potrebne reči, na ktere se more gledati pri zidanji šolskega poslopja, so te le: 1) paziti se mora, da se sozida na primernem zdravem kraji, kjer nobena reč ne za-deržuje in ne spriduje dobrega zraka; 2) gledati se mora, da niso šolske izbe premajhne, in da so na tanko izmerjene za število učencev, ki jih morajo sprejemati; 3) izbe morajo biti tako postavljene, da imajo učenci od leve proti desni luč, in da jih učenik lahko vse naenkrat pregleda, da se mu ne morejo skrivati za kako steno, peč, steber i. t. d.; 4) akoravno se mora pri zidanji šolskega poslopja naj bolj paziti na primerne šolske izbe, se pa vendar ne sme popolnoma pozabiti učenikovega stanovališča. Učenik mora imeti

čedno in njegovim okoliscinam primerno stanovanje, in sicer tako, da je nekoliko odločeno od šolskih izb, pa vendar tako, da vidi otroke, ki hodijo k šoli. — To so tedaj poglavitnejše reči, na ktere se mora gledati, kedar se postavlja nova šolska hiša. Bog daj, da bi te besede ne bile bob v steno!

Nekdo, ki ni učitelj.

Iz Podbrezja. Raznesil je nekdo škodljivo laž, da je naš verli orglar Peter Rojc oglušil, in da ne dela orgel. To je laž, ki izvira iz hudobije. — Naš Peter še vedno prav tanko sliši in tudi dela orgle, kakor jih je do sedaj delal. Pretečeno leto je naredil nove cerkvene orgle z devetimi spremeni v Galicije na Koroško, in letos popravlja tukajšnje v domači cerkvi pri žalostni M. B. na Tabru. Pregovor pravi: „Laž ima kratke noge“. Tako je tudi tukaj. —o—

Iz Ljubljane. Gospod A. Zamejic, katehet v c. k. normalni šoli in učenik metodike v bogoslovji, je postal učenik pastirstva v bogoslovskem učilišču.

— 19. jan. smo z vso šolsko mladino spremili na pokopališče k sv. Krištofu mnogočislana nekdanjega gimn. prefekta, gosp. Elija Rebiča. Bog mu daj večni raj!

— 22 jan. je kupčijska zbornica imela zbor, h kateremu je povabila tudi več šolskih mož, da bi se posvetovali, kaj in kako bi se po novi postavi c. k. državnega ministerstva 5. jun. preteč. l. št. 2538 (C. U.) bolje vpravljale ponavljavne ali nedeljske šole in šole za rokodelske učence, in zvolilo se je 6 izvedenih mož, ki bodo to reč dobro pretehtali in potem zboru naznanili. — Upamo, da se bode našim nedeljskim šolam odmerilo več časa, pa tudi več veljavnosti. Bog daj!

— Pri g. Giontinitu se dobiva sedaj mnogo novih cerkvenih muzikalij za petje in za orgle, iz med katerih so nekatere prav zanimive. Orglavci, pogledite jih!

— V založbi g. Giontineteta je prišla že drugič na svitlo: „Die Josefskapelle“, pesniška povest, ki jo je spisal L. Germonik. Ta povest kaže v narodnem duhu žive obraze na morji, potem iz rožne doline na Koroškem, kjer je nekdan naš M. Aha cel nabiral prve slovenske pesmi z napevi. Posvečena je ta lična povest posebno ukaželjni mladosti, pa tudi vsem drugim, ki radi berejo domače reči.

Prememba v učiteljskem stanu.

V ljubljanski škofiji. G. Marka Kovšca, šolski provizor v Zaspeh, je imenovan učitelj ravno tukaj.

Listnica. G. J. K. v Šm.: Pesmico, ki ste jo poslali za natis, je že natisnjena v poslednjem zvezku Riharjevih pesem. — G. U. T. v K.: „Tovars“ bi se vse bolje obnašal, ako bi imel dosti podpore. „Brez gnoja ni prosa“. — G. —j— v D.: Le tako naprej! Dobra volja vse premaga!

Odgovorni vrednik:

Andrej Praprotnik.

Natiskar in založnik:

Jož. Rudolf Millo.